

Ismo Söderling
Johtaja, Siirtolaisuusinstituutti, Turku

Alustus Valtioneuvoston kanslian seminaariin:

Strateginen tutkimus yhteiskunnallisen uudistamisen välineenä. Teemana maahanmuutto ja liikkuvuus

Hotelli Arthur, Vuorikatu 19, Helsinki

Arvoisa vastaanottaja

Siirtolaisuusinstituutin puolesta kiitän kutsusta ja mahdollisuudesta osallistua tähän strategista tutkimusta edistävään seminaariin.

Kirjoittaja: VTT, dosentti Ismo Söderling on sekä väestöpolitiikan (Itä-Suomen yliopisto) että sosiaalipolitiikan (Turun yliopisto) dosentti.

Siirtolaisuusinstituutti on perustettu vuonna 1974 ja se on OKM:n tiedeyksikön rahoittama valtakunnallinen tutkimus- ja dokumentaatiokeskus. Henkilökunta koostuu 12 vakituisesta ja n. 10 tilapäisestä työntekijästä. Vuosibudjetti on n. 800 000 euroa, josta OKM:n osuus vuodelle 2014 on 571 000 €.

Kutsussa esitettiin kolme pääkysymystä joihin vastaan ensin. Sen jälkeen oli kuusi erityiskysymystä, jotka käsittelen yksitellen. Sekä pää- että erityiskysymyksiä käsittelen maahanmuuton ja liikkuvuuden näkökulmasta. Jossain määrin vastaukset saattavat mennä päällekkäin.

Pääkysymykset:

1. Mihin strategisen tutkimuksen neuvoston resursseja tulisi kohdistaa?

Yleensäkin muuttoliikkeeseen ja etnisiin kysymyksiin olisi tulevaisuudessa panostettava voimakkaasti, sillä Suomessa on käynnissä suuri väestöllisiä prosesseja (ikäntyminen, maahanmuutto). Suomeen olisi kehitettävä alan tutkimuksellisia resurssikeskittymiä 3-4. Niiden olisi katettava koko maa. Synergisiä etuja on saatavissa moni- ja poikkitieteellisen tutkimuksen saralla.

Maahanmuuton ja liikkuvuuden kannalta tällä hetkellä on vähän tietoa mm.

- Maahanmuuttopolitiikan vaikutuksista (kunhan ensin esimerkiksi hallitusohjelmassa määritellään maahanmuuttopolitiikan tavoitteet ja resurssit).
- Maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista (jokaisella maalla omanlaisensa maahanmuuttoprofiili ja -politiikka, joten kansallisia hankkeita tarvitaan).
- Maahanmuuttajien jatkomuutto- ja paluuaikeista.
- Miten saadaaan maahanmuuttajien koulutusresurssit (ja yleensäkin sosiaalinen pääoma) nopeasti käyttöön.

Yleensäkin kokonaiskuva Suomen väestöllisestä tulevaisuudesta ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä puuttuu

2. Miten teemat valitaan?

- Kansallisen keskustelun ja poliittisen päätöksenteon perusteella.
- Hyödyntäen olemassa olevien instituutioiden – esimerkiksi Siirtolaisuusinstituutin – tietokantoja, vrt. uusi METTI-tietokanta tulevien tutkimustarpeiden määrittämiseksi.
- Kansainvälisen vuorovaikutuksen kautta (vrt. instituutin järjestämä kv-konferenssi toukuussa 2014, ja siellä norjalaisen prof. T. Ryyminin esitys).

3. Miten suuria tutkimuskysymyksiä ja aihekokonaisuuksia voidaan käytettävissä olevilla resursseilla kattaa?

- Vuosittain olisi syytä olla 3-4 suurta kansallista hanketta eri teemoista, vrt. ETNOKIDS-hanke.
- Tärkeää, että maahanmuuttajat ovat mukana tutkimassa – heistä subjekti objektin sijasta.

4. Miten tulokset saadaan tiedon hyödyntäjien käyttöön?

- Sähköinen levitys: vrt. instituutin sähköinen uutiskirje kerran kuukaudessa. Tärkeää on esittää tulokset ja toimenpidesuositukset tiivistetysti.
- Julkaisut reaaliaikaisesti nettiin, samoin paperisina versioina tarvittaessa.
- Ei kannata väheksyä myöskään seminaareja ja konferensseja, vrt. instituutin muuttoliikesymposiumit vuodesta 1975, jotka ovat saattaneet yhteen tutkijat, virkamiehet ja poliittiset päätöksentekijät.
- Maahanmuuttoon tarvitaan konsensusta edistävä Korpilampi-seminaari, jossa tutkijat, poliitikot, talouselämän ja työmarkkinoiden edustajat kokoontuisivat pohtimaan maahanmuuttoa kansallisena kysymyksenä. Taustoitus tärkeä, siinä tutkimustiedolla on keskeinen merkitys.

Erityiskysymykset (joista 1. ja 6. ovat järjestäjien mukaan tärkeimmät):

1. Millaista tutkimustietoa päätöksenteossa maahanmuuttoon liittyen on käytetty? Onko tietopohja riittävä näkökulmastasi? Millaisia aukkoja on tunnistettavissa?

- Tällä hetkellä hankittu tieto liittyy mm. asennetutkimuksiin, kulttuurisiin kysymyksiin, työllistymiseen (mm. Alpo-hanke) ja kotoutumiseen (ETNOKIDS-hanke, MAAMU-hanke...).
- Tietopohja ei ole riittävä. Tietoa tarvitaan mm. maahanmuuttajien työllistymispoluista, onnistuneista kotouttamishankkeista (vrt. Närpiö-tutkimus instituutissa), menestyneiden maahanmuuttajien elämänpoluista, maahanmuuttajien jatkomuutto- ja paluutoiveista.
- Ei ole myöskään tietoa siitä, millaista opetusmateriaalia tarvitaan – ja mille kohderyhmille.
- Erilaisista yksittäisistä maahanmuuttajaryhmistä tarvitaan enenevässä määrin tietoa: yksin tulleet pakolaislapset, kidutetut, paperittomat (dokumentoimattomat) jne.
- Suomessa ei ole riittävästi analysoitu muiden maiden kokemuksia ja yleensäkin aiheeseen liittyvää tutkimustietoa.
- Eri kotouttamistarpeet ja mahdollisuudet maan eri osissa sekä erilaisissa aluetyypeissä vaativat tutkimustietoa.

2. Millaista tietoa on jo olemassa maahanmuuton eri ulottuvuuksista (ml. hyödyistä ja kustannuksista)?

- Jossain määrin kotouttamisen kustannus-hyötyanalyysiä on tehty. Sen sijaan valtakunnallista kontribuutiota liittyen maahanmuuton makrotason talous- ja väestövaikutuksiin ei ole toteutettu. Pullonkaulana on mm. tilastomateriaalien kalleus ja hyödyntämisen hitaus.
- Rekisteri- ja tilastomateriaalin käyttö on kankeaa (tilausperusteista) ja siten hidasta. Tilasto- ja rekisterimateriaalin omaehtoisen käytön lisäämiseen olisi panostettava (vrt. StatFin-tilastotietokanta).

- Suomalainen maahanmuuttotutkimus on keskittynyt **paljolti pääkaupunkiseudulle** ja määrät-
tyihin etnisiin ryhmiin. Katveeseen jää pääkaupunkiseudun ulkopuolinen alue, samoin maa-
hanmuuttajaryhmiä, joihin liittyy selkeitä tutkimustarpeita (mm. inkeriläiset, virolaiset).
- Tällä hetkellä ei ole tietoa esim. niistä vaikutuksista, joita mahdolliset **korkeakoulujen luku-
kausimaksut** aiheuttavat opiskelupaikkojen kysynnälle ja tarjonnalle. **Jos lukukausimaksut,
riittääkö opetuksen taso? Entä opettajien kielitaito?** Australian siirtyessä lukukausimaksuihin,
opetus remontoitiin, samoin lupapolitiikka. Hakijamäärät moninkertaistuivat.
- Erilaisten maahanmuuttopolitiikoiden taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista ei ole
Suomeen soveltuvaa tietoa. Samoin erilaisten hallintomallien sopivuudesta Suomen olosuh-
teisiin tarvitaan tietoa (nyt hallinto hajanainen).

3. Millaista tietoa tarvitaan maahanmuuton ja liikkuvuuden vaikutusten ja osaamistietotarpeiden en-
nakoimiseksi yhteiskunnassa tulevaisuudessa? (esim. maahanmuuton talous voi sisältää näkökul-
mina maahanmuuttajien kotoutumisen työmarkkinoille ja hyvinvointijärjestelmään, maahanmuuton
vaikutukset kantaväestön palkkoihin ja työllisyyteen, sekä maahanmuuton julkiselle sektorille aihe-
uttamat tulot ja menot. Myös vaihtoehtoiskustannukset voivat tulla mukaan tarkasteluun)

- Edellä todettiin, että meillä ei ole tutkimustietoa erilaisten maahanmuuttopolitiikoiden kan-
santaloudellisista ja väestöllisistä vaikutuksista. Tässä suhteessa ekonometristen, kansanta-
loudellisten ja aluetieteellisten hankkeiden käynnistäminen on tärkeää.
- **Maassamme tehdään Tilastokeskuksen toimesta säännöllisesti väestöennusteita. Väestö- ja
talousennusteiden** kytkeminen toisiinsa olisi dynaamisen yhteiskuntasuunnittelun keskeinen
reunaehto.
- Kolmannen sektorin mahdollisuuksista ja vaikutuksista kotouttamisessa ei juurikaan ole tie-
toa.

4. Millaisia ratkaisuja ja vaihtoehtoja on muualla maailmalla? Mitä siellä tiedetään, josta meidän tuli-
si myös tietää tai josta olisi yhteiskunnassamme hyötyä?

- Pyörää ei kannata keksiä uudestaan. Maailmalla on tutkittu paljonkin em. kohdissa mainittu-
ja asioita. Toisaalta uutena pidettävät käsitteet (vrt. globalisaatio, informaatioyhteiskunta)
saivat muotonsa jo 1800-luvulla, kun suuret läntiset kansainvaellukset alkoivat. Ne eivät olisi
olleet mahdollisia ilman kehittyneen tiedonvälityksen (puhelin, lehdet, lennätin) ja liikenneyh-
teyksien (laivalinjat, rautatie) kehittymistä. Nykytutkimukselle onkin jossain määrin tunnus-
omaista näköalattomuus ja historiallisen tutkimuksen tuntemisen kapeus. **Eli pitäisin historia-
tieteen ja yleensäkin humanistisen tutkimusotteen mukanaoloa tärkeänä.**
- Maahanmuuttoa on vaikea ennustaa, varsinkin jos se liittyy pakolaisuuteen. Nyt ovat syyria-
laiset kansainvälisen huomion kohteena – entä seuraavat tulijat ja heidän tarpeensa? Tässä
suhteessa kansainvälinen tutkimusyhteistyö olisi tärkeää (vrt. luonnontieteellinen tutkimus ja
siinä verkostoitumisen nopeus uusien tutkimuskohteiden ja –löytöjen kohdalla).
- Etnisten ryhmien omista preferensseistä on vähän tutkittua tietoa – liian usein maahanmuut-
tajat nähdään yhtenä kokonaisuutena, joihin koetetaan sovitella samantyyllisiä kotouttamis-
malleja. Mistä lisää kulttuurista ja etnistä sensitiivisyyttä – siinäpä tutkimushaaste. Samoin
maahanmuuttajien omaan haluun sopeutua ja integroitua tarvitaan tietoa.
- Tieto muiden maiden hallinto- ja kotouttamismalleista vaatii päivittämistä.

5. Mitä emme tiedä – missä on pitkän aikavälin tietotarpeita ja mihin nämä liittyvät?

- **Erilaisten maahanmuuttomallien pitkäaikaisvaikutukset** (taloudellisesti ja väestöllisesti).
- Maahanmuuttajien **ikäntymiseen liittyvät** sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tarpeet ja niiden
ratkaiseminen.

- Maahanmuuttajien työmarkkinoiden niveltäminen osaksi kansallisia työmarkkinasegmenttejä (ikuisuuskysymys, jonka edessä ei kannata luovuttaa).
- Etninen hierarkia/rinnakkaiselo ja sen yhteiskuntarauhaan liittyvät kysymykset.
- Oletetaan, että ilmastonmuutos on keskeinen pakolaisuutta aiheuttava tekijä tulevaisuudessa. Tässä olisi skenaarion paikka.

6. Onko tiedon tuottajien ja hyödyntäjien vuoropuhelu riittävä? Miten tätä voisi / tulisi tukea? Mikä kokemuksestasi toimii?

- Vuoropuhelu ei ole esimerkiksi kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä riittävää. Keskeistä olisi selvittää, miten tutkimuksen saralla maahanmuuttajat saadaan objekteista (tutkimuskohteista) subjekteiksi (tutkimuksen toteuttajiksi). Edesauttaako tässä esimerkiksi etninen kiintiöinti korkeakouluihin (vrt. Yhdysvallat).
- Miten saada maahanmuuttajille omat vaikuttajat, jotka pitäisivät tärkeitä ja ajankohtaisia tutkimusteemoja tai yhteiskunnallisia kysymyksiä pinnalla?
- Vuoropuhelu ja kommunikointi täytyy myös jalkauttaa, se merkitsee lisää pienimuotoisia ja ad hoc –tyylisiä seminaareja, työpajoja jne. Verkostojen luominen olennainen osa monien kulttuurien Suomen kehittämisessä.
- Mielestäni pohjoismaista vuoropuhelua olisi lisättävä tutkimuksen alalla – se lisäisi myös pohjoismaista tutkimusyhteistyötä, jonka kukoistus oli 1980-luvulla.

Lopuksi:

Toivottavasti tuleva tutkimus ei muutu projektivetoiseksi. Instituutioilla on pitkät perinteet ja toimivat verkostot – ne mahdollistavat pitkäjänteisen tutkimustyön

Siirtolaisuusinstituutin muuttoliiketutkimuksen METTI-tietokannasta poimittuja tutkimustarpeita, joita instituutti on vastaanottanut maamme alan tutkijoilta huhtikuusta 2014 lähtien:

1. Tutkimusta tulisi tehdä väestön ikääntymisen vaikutuksista muuttoliikkeisiin, ts. vanhusväestön muutoista ja hoivaan perustuvasta muutosta.
2. The relations between those who are perceived to be the "Finns" and those who are perceived to be the immigrants - by especially taking into consideration the point of view and thoughts of the "Finns".
3. Mielestäni Suomessa on erittäin vähän tutkittu maahanmuuttajien kotoutumispolkuja ja käytännön reittejä. Samoin maahanmuuttajien keskinäisistä suhteista tarvitaan tietoa.
4. Maan sisäinen muutto ja työmarkkinakehitys linkitettyinä väestörakenteen ikääntymiseen ja työvoiman tarjontaan.
-Vanhusväestö ja muuttoliike
-Toisen polven maahanmuuttajataustaisten tutkimus
5. Maahanmuuton vertaileva tutkimus, jossa aika myös mukana. Tarkoituksena olisi siis tutkia ilmiötä menneisyydessä, nykyisyydessä ja hahmotella tulevaa. Otetaan oppia muiden maiden ja aikakausien maahanmuutosta (työperäinen, avioliitto- sekä humanitaarinen muutto) saadaksemme tietoa, jota soveltaa nyky-Suomen maahanmuuttoon.
6. Sosiaalityön käytännöt monikulttuurisessa työssä.
7. Maahanmuuttajat kansalaisyhteiskunnassa. Maahanmuuttajien yhdistystoiminnan merkitys kotoutumisessa (sisältää uskonnolliset yhteisöt).
8. Toisen polven maahanmuuttajien kotoutumisen pullonkaulat.
9. Ylirajaisen suhteiden vaikutus kotoutumiseen.

---

10. Tutkimus varsin sirpaleista: mistä löytyisi tutkija, joka loisi uskottavan vision Suomesta vuonna 2030 – ja mitä se vaatii yhteiskuntapolitiikalta ja eri yhteiskunnallisilta toimijoilta (päiväkodit, koulut, tarhat, puolustusvoimat...).

11. Suomen kansalaisten kohdalla muuttotase voimakkaasti negatiivinen. Miksi ja mihin muutetaan, siitä sängen vähän tietoa.

Loppuun linkki 1.6.2014 julkaistuun Dagens Nyheterin sähköiseen versioon ja Ruotsissa käytävään maahanmuuttokeskusteluun. Ruotsalaiset näkevät maahanmuuton resurssina omalle talouskasvulle – heidän mukaansa tätä ei ole oivallettu Suomessa:

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/tjanar-over-en-halv-miljard-pa-invandringen/>

Tarvittaessa Siirtolaisuusinstituutti on mielellään jatkossakin kehittämässä suomalaista muuttoliiketutkimusta. Instituutin arkisto, siirtolaisrekisteri, tutkimusrekisteri sekä tutkimuskokemus 40 vuoden ajalta antavat muuttoliiketutkimuksen kehittämiseksi hyvät lähtökohdat.

Kunnioitavasti:

Ismo Söderling
Siirtolaisuusinstituutin johtaja

**Kiitos.
Hyvää pesäpallokesää**

T. Ludmila

Valokuva: valmentaja Ismo Söderling